

людини від 10 лютого 2011 р., заява № 30499/03. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_689#Text

8. Дземюк проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 4 вересня 2014 р., заява № 42488/02. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_a51#Text

НАЗАРЕНКО Ольга Анатоліївна,
*старший викладач кафедри теорії держави та
права Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ДЕФОРМАЦІЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ: ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ (ДО СТОРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ)

Завжди потрібно пам'ятати про те, що особливе значення для гармонійного розвитку особистості має рівень її виховання. Саме з ним кожна людина повинна розпочинати свій власний життєвий шлях, який їй потрібно пройти гідно та справедливо по відношенню не лише до себе, але й до всього оточуючого навколо суспільства. Так, у передбачений життям для освіти час, настає момент, коли на зустріч з нами приходять люди, які допомагають нам знайти самих себе не просто в професії, а у власному покликанні. Отримати відповіді з багатьох професійних питань за допомогою навчання, нам допомагають у закладах вищої освіти, які готують нас до самостійності прийняття рішень та здійснення вчинків, а також відповідальності за них. Яскравим прикладом відданої праці присвяченої вихованню високого рівня правосвідомості майбутнього покоління можна з гордістю назвати Національну академію внутрішніх справ. Цей славетний навчальний заклад знаходячись на порозі свого сторічного ювілею продовжує і надалі вкладати свою силу, наснагу, кропітку працю у формування та виховання високої правосвідомості своїх випускників. В контексті чого варто зазначити, що протягом всього історичного періоду його існування активну працю, зокрема у сфері науково-педагогічної діяльності завжди здійснювали представники загальноакадемічних кафедр. Зокрема, однією з таких є кафедра теорії держави та права.

Слід відмітити, що їм'я у різні часи прославляли такі відомі наукові діячі, як: В. В. Копейчиков, О. Ф. Гранін, О. М. Карпов, С. Л. Лисенков, С. М. Легуша, О. Г. Мурашин та багато інших, які своєю натхненною працею та любов'ю до своєї професії сприяли правовому вихованню своїх підопічних. Завжди намагались встановити гармонійний зв'язок зі своїми учнями, передати їм власні знання та вміння, а також запобігти найменшим зародкам в майбутньому у їх свідомості такого явища, як деформація правосвідомості. Адже, прагнення наших відомих вчених завжди були спрямовані на розвиток юридичної науки, удосконалення правового мислення та правової культури, просвітництва своїх учнів. Саме тому, досить прикро, що на сьогоднішній день питання деформації

правосвідомості громадян продовжує залишатись досить актуальним та потребує окремої уваги щодо заходів її подолання.

З урахуванням цього необхідно звернутись до наукових підходів щодо розкриття поняття деформації правосвідомості, які висвітлюються у різних джерелах. Так, М. О. Большунов вважає, що правосвідомість містить у собі не просто ідеї, а керівництво до дій, нормативні директиви. Ідеї правосвідомості через ідеали включаються в практичну діяльність суб'єкта та представляються для нього нормою, критерієм оцінки, тобто цінністю. Правосвідомість засновується на соціальному значенні права в якості універсального (порядку, справедливості, свободи) регулятора відношення людини до світу та відносин людей в суспільстві [1, с. 116-117]. Також, І. М. Сенин зазначає, що правосвідомість визначає духовну сторону права, оскільки виражає ставлення індивіда, групи, або цілого суспільства до діючого або бажаного права. Високий рівень правосвідомості передбачає сприйняття права, як духовної та культурної цінності на основі знання законів та вміння використовувати їх приписи для досягнення загальних корисних цілей. Деформація правосвідомості може проявлятися в різних формах: правовий ідеалізм – перебільшення реальних регулятивних можливостей правової форми. Правова демагогія – умисне введення в оману, конфліктне, зовні ефектний вплив людини або групи осіб на почуття та знання людей, які їм довіряють. Правова неосвіченість – недбайливе ставлення до юридичних цінностей, а також вільне ставлення до приписів закону. Правовий нігілізм – заперечення цінності права, необхідності правових засобів для регулювання суспільних відносин [2, с. 87]. Правосвідомість представляє собою всеосяжну силу, яка охоплює собою всі важливі для життя людини явища. Разом з тим існують різні форми проявів відхилень від її нормального функціонування, які негативним чином впливають на процес організації та забезпечення правового життя.

Саме тому, О. В. Адаєва зазначає про те, що ознаками деформованої правової свідомості є: відсутність у особи бажання і зацікавленості у просвітництві в області права та відсутності потреби вести спосіб життя у відповідності з нормами права. Загалом при деформації правосвідомості доречно вести мову про процес деградації особистості, а також антисоціально спрямованих настроїв. Особливого занепокоєння можуть викликати загрози пов'язані з криміналізацією суспільних відносин [3, с. 204]. У даному випадку доречно погодитись з думкою, яку висвітлює О. В. Стругова стосовно суспільної несприятливості існування правового нігілізму, як найбільш розповсюдженої форми деформації правосвідомості, яка пов'язується з ігноруванням правових приписів, законності та правопорядку. Подолання правового нігілізму передбачає собою досить складний та довготривалий процес, який пов'язується з глобальними змінами об'єктивних умов життя суспільства та необхідності направлення зусиль на створення оновленого соціально-правового середовища [4, с. 46]. Кожна з форм прояву деформації правосвідомості несе за собою власний негативний вплив, який завдає шкоду загалом всій державі та громадянському суспільству. Порушує уявлення народу про цінність справедливих законів, які так потрібні для повноцінного соціального життя. Як

зазначає В. Самохвалов лише правовий закон може бути справедливим, тобто це передбачає діяти за правом, з урахуванням його всезагального масштабу та рівних для всіх норм [5, с. 107]. У зв'язку з чим необхідно залучати відповідні фактори протидії деформації, які як стверджує І. М. Сенин передбачають наявність процесу, які зачіпають зміни умов життя суспільства в бік покращення, ведення ціленаправленої ідеологічної, виховної і організаційної роботи, створення комплексу спеціальних юридичних заходів, направлених на формування позитивних правових настанов, правомірну поведінку учасників суспільних відносин [2, с. 88]. Проведення заходів протидії деформації правосвідомості мають здійснюватися обов'язковим чином, адже боротьба з нею єдиний шлях для виходу з будь-яких тяжких кризових ситуацій. Проведення роботи з об'єднання теоретичних та практичних зусиль для викорінення різних її проявів в повсякденному житті з метою забезпечення всезагального благополуччя.

Отже, таким чином, можна зробити наступні висновки, що деформація правосвідомості однозначно представляє собою негативне явище для всього суспільства, яке потребує всебічної уваги до своєї проблематики. Відхилення від правових позицій у житті може завдавати шкоди оточуючому навколишньому середовищу, що прагне жити у світі законності та правопорядку. Наявність правового іdealізму, правової демагогії, правової неосвіченості та правового нігілізму яскраво демонструють характерні для деформації правосвідомості вади. Сучасні світові держави активно наголошують на необхідності піклування перш за все про права та свободи людини, які виступають пріоритетними цінностями та благами. Саме тому, варто розпочинати соціальний шлях держави саме з правової свідомості, що має формуватися за допомогою виховання особи, піклування про її внутрішній світ, світогляд та правові знання. Турбота про неї представляє собою невід'ємне значення на шляху до повноцінного суспільного життя з перспективою власної самореалізації та самоствердження. Будь який інший варіант розвитку подій без правосвідомості має бути несприйнятливим для демократичної держави та її громадянського суспільства, які шанують високі ідеї освіти, науки, духовності, права та справедливості.

Список використаних джерел

1. Большунов М. А. К вопросу о понятии правосознания. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Право»* 2011. № 2 (10). С. 112-118
2. Сенин И. Н. Деформации правосознания и пути их преодоления. *Эпоха науки*. 2017. № 12. С. 87-91
3. Адаева О. В. Роль правового воспитания в преодолении деформации правосознания. *Скиф. Вопросы студенческой науки*. 2020. № 8 (48). С. 203-207
4. Стругова Е. В. О правосознании и его деформации. *Юридическая наука*. 2016. № 1. С. 41-48
5. Самохвалов В. Законність і справедливість: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії у сфері права. Київ: Юстиніан, 2009. 192 с.